# ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОРГАНОМ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СФОРМУЛЬОВАНІ ВЕРХОВНИМ СУДОМ У ПОСТАНОВІ ВІД 10.04.2019 У СПРАВІ №464/3789/17[1]

*Верховний Суд (Касаційний адміністративний суд)*

**Реферат.** Постановою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 10 квітня 2019 р. у справі № 464/3789/17 сформульовано загальні підходи до відшкодування моральної шкоди, завданої органом державної влади. Правову основу позиції суду становлять ст. 56 Конституції України, що гарантує відшкодування за рахунок держави шкоди від незаконних рішень, дій чи бездіяльності органів влади та їхніх посадових осіб, ч. 1 ст. 2 КАС України і ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. З посиланням на рішення ЄСПЛ у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (2009) суд доходить висновку, що адекватне відшкодування шкоди, зокрема моральної, є одним з ефективних засобів юридичного захисту. Тлумачачи ст. 23 ЦК України, Верховний Суд визначає моральну шкоду як страждання або приниження, тобто негативні емоції (біль, муку, тривогу, страх, стрес, розчарування, відчуття несправедливості, тривалу невизначеність тощо), спричинені протиправною поведінкою. Проте не кожна негативна емоція досягає рівня страждання чи приниження. Його оцінюють з урахуванням мотивів протиправних дій, їх інтенсивності, тривалості, повторюваності, фізичних і психологічних наслідків, а в окремих випадках статі, віку та стану здоров'я потерпілого. Позивач має довести, які саме дії спричинили страждання, яку шкоду вони заподіяли і якого вона розміру. Суд, у свою чергу, встановлює негативний вплив, причиново-наслідковий зв'язок і співмірність відшкодування. Шкоду відшкодовують незалежно від вини (ст. 1173 ЦК України), а обов'язок доведення правомірності рішень і дій покладено на відповідача (ч. 2 ст. 77 КАС України). Оскільки «розумність» і «справедливість» є оціночними поняттями, суди першої та апеляційної інстанцій мають широку свободу розсуду під час визначення розміру відшкодування. У редакційному коментарі журнал наголошує, що факт моральних страждань і розмір відшкодування можна обґрунтувати висновком судово-психологічної експертизи, проведеної атестованим судовим експертом за Методикою психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди (реєстраційний код 14.1.75, введена в дію з 18.01.2019), і що учасник справи вправі подати висновок експерта, складений на його замовлення (ст. 104 КАС України). Названі судом критерії придатні як орієнтир для експертного дослідження переживань особи.

**Ключові слова:** моральна шкода, відшкодування моральної шкоди, суб'єкт владних повноважень, Верховний Суд, адміністративне судочинство, ефективний засіб юридичного захисту, стаття 13 Конвенції, страждання і приниження, розумність і справедливість, судово-психологічна експертиза, висновок експерта на замовлення учасника справи.

## *General Approaches to Compensation for Moral Damage Caused by a Public Authority, as Formulated by the Supreme Court in Its Ruling of 10 April 2019 in Case No. 464/3789/17*

*Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi administratyvnyi sud).*

**Abstract.** In its ruling of 10 April 2019 in case No. 464/3789/17, the Administrative Cassation Court within the Supreme Court of Ukraine set out general approaches to compensation for moral

(non-pecuniary) damage caused by public authorities. The Court relied on Article 56 of the Constitution of Ukraine, Article 2(1) of the Code of Administrative Procedure of Ukraine, Article 13 of the European Convention on Human Rights and the judgment of the European Court of Human Rights in Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine (2009), concluding that adequate compensation, including for moral damage, is an effective legal remedy. Interpreting Article 23 of the Civil Code of Ukraine, the Court defined moral damage as suffering or humiliation, i.e. negative emotions such as pain, anxiety, fear, stress, frustration, a sense of injustice or prolonged uncertainty caused by unlawful conduct. Not every negative emotion reaches that threshold: the assessment depends on the motives, intensity, duration and repetition of the unlawful acts, their physical or psychological consequences and, in some cases, the victim's sex, age and health. The claimant must prove which acts caused suffering, what harm resulted and its extent, while the court establishes the causal link and the proportionality of the award. Liability does not depend on fault (Article 1173 of the Civil Code), and the authority bears the burden of proving that its actions were lawful. Since reasonableness and fairness are evaluative notions, first-instance and appellate courts enjoy wide discretion in setting the amount. An editorial comment adds that a forensic psychological examination under registered methodology No. 14.1.75 can establish the fact of suffering and substantiate the amount, and that a party may submit an expert opinion obtained at its own request.

**Keywords:** moral damage, non-pecuniary damage, compensation, public authority, Supreme Court of Ukraine, administrative proceedings, effective remedy, European Convention on Human Rights, suffering and humiliation, reasonableness and fairness, forensic psychological examination.

***Першоджерело:*** *Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 10.04.2019 у справі № 464/3789/17.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 21.02.2021.*

**References**

**1.** Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi administratyvnyi sud). Zahalni pidkhody do vidshkoduvannia moralnoi shkody, zavdanoi orhanom derzhavnoi vlady sformulovani Verkhovnym Sudom u postanovi vid 10.04.2019 u spravi №464/3789/17 [General Approaches to Compensation for Moral Damage Caused by a Public Authority, as Formulated by the Supreme Court in Its Ruling of 10 April 2019 in Case No. 464/3789/17] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4363-zagalni-pidkhodi-do-vidshkoduvannya-moralnoji-shkodi-zavdanoji-organom-derzhavnoji-vladi-sformulovani-verkhovnim-sudom-u-postanovi-vid-10-04-2019-u-spravi-464-3789-17 (onovlena versiia vid 21.02.2021). [in Ukrainian].

**2.** Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 10.04.2019 u spravi № 464/3789/17 [Ruling of the Administrative Cassation Court Within the Supreme Court of 10.04.2019 in Case No. 464/3789/17]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/81046506 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].